† VARSANUFIE
Arhiepiscopul Râmnicului

Sfințenia, calea înveșnicirii

În *Epistola către Evrei*, Sfântul Apostol Pavel îi îndeamnă pe creștini să caute „sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (*Evrei* XII, 14). De altfel, întreaga Sfântă Scriptură este o chemare la sfințenie: „sfințiți-vă și veți fi sfinți, că Eu, Domnul Dumnezeul vostru, sfânt sunt!” (*Levitic* XI, 44). Totodată, este exprimată necesitatea de a fi părtași la comuniunea de iubire și viață a oamenilor cu Dumnezeu: „pentru că și Cel Ce sfințește și cei ce se sfințesc, dintr-Unul sunt toți” (*Evrei* II, 11). Tot ce apare sfânt sau sfințenie în lumea aceasta își are izvorul unic în Dumnezeu, Singurul Sfânt în Sine și prin Sine: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu, Atotțiitorul, Cel ce era și Cel ce este și Cel ce vine” (*Apocalipsa* IV, 8). Sfânta Scriptură evidențiază faptul că sfânt prin excelență este doar Dumnezeu (Isaia XL, 25), iar sfințenia lui Dumnezeu trece și la numele Lui: „Îmi voi face cunoscut Numele Meu cel Sfânt în mijlocul poporului Meu, Israel, și nu-i voi mai lăsa să-Mi pângărească Numele Meu cel Sfânt; ci vor ști neamurile că Eu sunt Domnul, Sfântul lui Israel!” (*Iezechiel* XXXIX, 7).

Sfințenia Preasfintei Treimi este sfințenie absolută în sine ca plinătate și perfecțiune de viață în iubire, în comuniunea Persoanelor distincte, eterne, infinite și interioare Una Alteia. Ea se revelează lumii prin coborârea lui Dumnezeu la ea, prin energiile Sale necreate, adică prin „adaptarea” lui Dumnezeu–Creatorul la capacitatea creaturilor de a primi sfințenia Sa[1]. Dacă Dumnezeu nu ar fi revelat și împărtășit starea de sfințenie, omul nu ar fi putut contempla ce este caracteristic Ființei Dumnezeiești, întrucât, accentua Sfântul Grigorie de Nyssa, „duhul omenesc nu este în stare să cuprindă unitatea infinită a însușirilor ființei divine”[2].

Părintele Dumitru Stăniloae spune că „sfințenia însăși prezentă în lume e dovada existenței unei ordini transcendente. Aproape că identificăm dumnezeirea revelată cu sfințenia. Se poate spune că în sfințenie

1 Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, E.I.B.M.B.O.R., București. 1987, vol. I, p. 256.

2 Sf. Grigorie de Nyssa, *Contr. Eunomie*, lib. 12, apud. Sfântul Iustin Popovici, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe*, vol. 1, p. 122.

ni se revelează concentrat toate însușirile dumnezeiești. Ea este misterul luminos și activ al prezenței divine"[3] și este, deodată, transcendentă și revelată: „Sfințenia lui Dumnezeu exprimă, pe de o parte, o calitate a lui Dumnezeu Cel în Treime, pe de alta, se manifestă în lume și devine o calitate participantă (comunicată) a ființelor umane. În primul aspect, ea este cu totul apofatică, indefinibilă; în al doilea, ea este sesizată, dar într-un mod greu de definit rațional"[4]. Este cunoscută în manifestările ei, întrucât Dumnezeu Își revelează sfințenia Sa peste toată lumea (*Psalmul CXLIV*, 9) și, în chip deosebit, omului, pentru ca acesta să devină sfânt, împlinindu-și astfel vocația de semințe aleasă, „neam sfânt, un popor pe care Dumnezeu Și l-a câștigat ca să fie al Lui, ca să vestiți puterile minunate ale Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa minunată" (*I Petru* II, 9). De aceea spune: „Fiți sfinți, pentru că Eu sunt Sfânt!" (*I Petru* I, 16). Dumnezeu cel Sfânt (*Levitic* XI, 44-45) este Cel Care sfințește pe oameni (*Levitic* XX, 7-8), în Duhul Sfânt.

Fiul lui Dumnezeu întrupat a ridicat firea noastră căzută în păcat, a umplut-o de strălucirea și de sfințenia Lui și o îmbracă în veșmântul sfințeniei, atâta timp cât persoana umană nu se îndepărtează de Mântuitorul Hristos, Cel Care ne încredințează: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne întru Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic" (*Ioan* XV, 5). Sfințenia își are, cu certitudine, izvorul în Hristos Cel sfânt prezent în Biserică[5]. „Unde există relația nemijlocită și intimă cu Hristos, și în El cu ceilalți credincioși, există și sfințenie"[6]. Sfântul Duh unește pe om cu Hristos și prin aceasta îl face să se împărtășească de sfințenia și de îndumnezeirea infinită care este în trupul lui Hristos sau în firea omenească a Lui. Aceasta se înfăptuiește, desigur, în Biserică, pentru că Bisericii se comunică, se împărtășește harul sfințeniei lui Hristos, dăruit prin Sfântul Duh. În rugăciunea arhierească, Hristos Domnul Îi cere lui Dumnezeu–Tatăl: „sfințește-i pe ei întru adevărul Tău" (*Ioan* XVII, 17), pentru ca oamenii să poată realiza comuniunea sfântă de iubire cu Preasfânta Treime, pentru a fi în permanență Trupul tainic și sfânt al Domnului Hristos. Astfel, cel ce se împărtășește de sfințenie participă la sfințenia dumnezeiască (I *Ioan* III, 1-3) și devine el însuși teofor, hristofor, pnevmatofor și templu al Duhului Sfânt.

Sfântul Duh unește pe om cu Hristos și prin aceasta îl face să se împărtășească de sfințenia și de îndumnezeirea infinită care este în trupul lui Hristos sau în firea omenească a Lui. Aceasta se înfăptuiește, desigur, în Biserică.

3 Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, E.I.B.M.B.O.R., București. 1987, vol. I, pp.258-259.

4 Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, E.I.B.M.B.O.R., București. 1987, vol. I, p. 256.

5 Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, Ed. IBMBOR, București, 2003, p. 278.

6 *Ibidem*, p. 278.

Prin umplerea cu sfinţenia care vine de sus, viaţa omului se preface, se înnoieşte şi creşte în asemănarea cu Dumnezeu[7]. Îndumnezeirea după care aspiră omul, creat după chipul lui Dumnezeu şi în vederea asemănării cu El, nu se produce după fire, adică în mod natural, ci după har, prin realizarea virtuţii, ca deprindere statornică de a face lucrător harul prin credinţă şi fapte bune. „În fire, spune Părintele Dumitru Stăniloae, intră ceea ce este mai presus de fire"[8], harul revine în firea omenească, deoarece originar el face parte din chipul divin din om, omul fiind o făptură harică din însuşi actul aducerii sale la existenţă. Cu alte cuvinte, împărtăşirea harului dumnezeiesc este aceea care îl restaurează pe om în autenticitatea sa, în vocaţia sa originară de a căuta înfierea sau starea de fiu, după har, al lui Dumnezeu. Aceasta reprezintă în fond starea naturală a omului, de a fi purtător de har sau de a fi persoană cu două lucrări, una omenească şi cealaltă dumnezeiască. În acest sens, accentuează Sfântul Maxim Mărturisitorul, toţi cei ce cred şi împlinesc voia lui Dumnezeu au acces direct la primirea harului dumnezeiesc: „Nu socoti că e lipsit cineva de acest har, când auzi că numai despre marele Melchisedec a spus Scriptura că îl are. Căci tuturor le-a sădit Dumnezeu în chip natural puterea spre mântuire, ca fiecare să poată, dacă vrea, să se împărtăşească de harul dumnezeiesc şi dacă vrea să nu fie împiedicat să devină Melchisedec şi Avraam şi Moise şi, simplu, să transfere pe toţi sfinţii în sine, fără să le schimbe numele şi locurile, ci imitându-le modurile şi vieţuirea"[9].

Efortul de asemănare a omului cu Dumnezeu descoperă deopotrivă rodirile şi manifestările sfinţeniei, până la o percepere existenţială, prin trăire, ca împărtăşire de harul dumnezeiesc în cadrul unor experienţe mistice, putând aminti de diferite pasaje biblice ale experienţei vederii lui Dumnezeu, în lumina slavei Sale, de către proorocii Moise şi Ilie, de către Sfinţii Apostoli pe Muntele Tabor, Sfântul Arhidiacon Ştefan ori Sfântul Apostol Pavel, apoi diferite pasaje patristice care atestă sfinţenia dobândită în timpul vieţii pământeşti. În scrierile aghiografice, cât şi în cele liturgice, sfinţenia a fost lăudată, cântată şi dorită, contribuind la dezvoltarea teologiei creştine, care o priveşte ca fiind esenţa sacrului şi, în acelaşi timp, expresia a tot ceea ce defineşte starea opusă păcatului. De aceea, definirea şi înţelegerea sfinţeniei (despre care cunoaştem că se manifestă în lumea aceasta, dar nu este din lumea aceasta), nu poate fi un simplu demers

7 „Omul a fost făcut de Dumnezeu, din bunătatea Lui, din suflet şi trup, pentru ca sufletul raţional şi mintal dat lui, fiind după chipul Celui ce l-a făcut pe el, prin dorinţa şi prin iubirea sa întreagă să tindă cu tărie din toată puterea spre Dumnezeu şi să se îndumnezeiască prin asemănare..." (Sfântul Maxim Mărturisitorul, Ambigua, traducere de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, în col. „Părinţi şi Scriitori bisericeşti", vol. 80, EIBMBOR, Bucureşti 1980, p. 93).

8 *Ibidem*, p. 139, nota 161.

9 *Ibidem*, p. 143.

intelectual – care oricum devine anevoios și de neînțeles pentru cei care vor să se cufunde fără sfințenie în adâncurile lui Dumnezeu și se grăbesc să teologhisească. Ea presupune, eminamente, o profundă și înălțătoare experiență duhovnicească, care „nu e o simplă relație cu Dumnezeu, ci o prezență vie și conștientă în fața Ziditorului”[10], în care omul este pătruns de harul, iubirea și lumina dumnezeiască, ca experiență dobândită prin curățire sufletească, creșterea în virtute spre nepătimire și prin rugăciune neîncetată, ceea ce determină o atragere tot mai mare spre sfințenie.

Definirea și înțelegerea sfințeniei nu poate fi un simplu demers intelectual... Ea presupune, eminamente, o profundă și înălțătoare experiență duhovnicească

Astfel, Sfinții Părinți au privit sfințenia omului ca fiind asemănarea lui cu Dumnezeu, la care se ajunge prin curățirea de patimi și prin lucrarea virtuților, într-o iubire atotcuprinzătoare, precum o descrie Sfântul Nectarie din Eghina: „Sfințenie! Nume dumnezeiesc, lucrare dumnezeiască; numele tău îl arată pe cel care a fost sfințit de Dumnezeu, pe cel cumpătat și curat, pe cel liber de toată pata și de toată patima. Sfințenia este chemare înaltă, arătând desăvârșirea și înțelesul a toată virtutea. Tu propovăduiești pe omul care a fost creat după chipul lui Dumnezeu și a ajuns la asemănarea cu El. Tu îl arăți pe cel care trăiește în lume, ca cetățean al cerului. Tu îi dai omului cel de țărână numele de fiu al lui Dumnezeu. Tu îl prezinți pe cel ce-a ajuns învingător în lupta virtuții. Tu îl cunoști pe cel care râvnește la cele de Sus, pe adevăratul îndrăgostit de frumusețea dumnezeiască. Ești martorul credincios și nemincinos al culmii cinstei și slavei dumnezeiești, dăruite ca răsplată oamenilor de către Dumnezeu”[11]. Este înlăturată, așadar, orice asociere formală a sfințeniei cu simpla viețuire și, în același timp, este afirmată necesitatea sălășluirii lui Dumnezeu în sufletului nevoitorului, pentru împlinirea vocației sfințeniei. Sufletul omului, creat după chipul lui Dumnezeu, izvorul sfințeniei, se menține și crește în asemănarea cu Dumnezeu cât este curat și este legat haric de viața spirituală, întrucât „nu-L poate cunoaște pe Dumnezeu fără curățirea sufletului, căci sufletul întinat de păcate este închis și preocupat de satisfacerea poftelor egoiste, nemaifiind transparent pentru Dumnezeu. Răul îl opacizează pe om, devenind neputincios în a răspunde chemării lui Dumnezeu”[12]. Este necesar ca sufletul să crească în Duhul Sfânt și să învăluie tot trupul, tinzând spre o „umplere” de sfințenia lui Dumnezeu,

10 Ion I. Bria, „Simțirea tainică a prezenței harului după Sfântul Simeon Noul Teolog”, în *S.T.*, anul VIII (1956), nr. 7-8, p. 479.

11 Sfântul Nectarie din Eghina, *Cunoaște-te pe tine însuți. Despre virtute*, trad. Laura și Gabriel Mândrilă, Editura Sophia, Metafraze, București, 2012, pp. 396-397 .

12 Adrian Ioniță, *Hristologia neopatristică în gândirea părintelui Dumitru Stăniloae*, Teză de Doctorat, Universitatea București, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”, București, 2010, p. 184.

pentru că lucrarea Duhului Sfânt în oameni este tocmai sfințirea lor și „sfânt este templul lui Dumnezeu" (*I Corinteni* III, 17). Aceasta face posibil ca sfinții să fie învăluiți de mireasma sfințeniei, pe care o sesizează în primul rând oamenii înduhovniciți, cei care dobândesc puterea de a descoperi lumina lui Dumnezeu pe chipurile sfinților. Prin harul divin, „Dumnezeu Însuși pătrunde întreg în cei vrednici întregi și sfinții pătrund întregi în Dumnezeu întreg"[13]. Însă „Sfinții nu se împărtășesc doar de rezultate, ci din chiar energiile dumnezeiești; ei se împărtășesc la propriu de Dumnezeu, prin contemplarea imediată a feței Domnului"[14], „imitând pe îngeri și vrednicia lor"[15].

Harul lui Dumnezeu pătrunde și sfințește materia lumii prin sufletul omului care sfințește trupul, și prin viața omului în lume.

Această conlucrare este transmisă și trupului prin suflet. Părintele Dumitru Stăniloae vorbește despre „iradierea spiritului viu prin trupul viu, iar aceasta are loc când trupul omului nu mai e stăpânit de materialitate și însușirile spirituale ale lui se fac străvezii, într-un mod neîmpiedecat prin ea"[16]. Pentru aceasta, adresând chemarea la sfințenie, Sfântul Apostol Pavel spune: „să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu" (*Romani* XII, 1-2) și cunoaștem că trupurile sfinților care s-au făcut părtașe dumnezeirii au fost împodobite cu o slavă negrăită și cu un veșmânt dumnezeiesc strălucitor, devenind transmițătoare ale sfințeniei care înfrumusețează veacul viitor, căci „minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi!" (*Psalmi* CXVII, 36). Lucrarea lui Dumnezeu devine „prin împărtășire și lucrare a sfinților. Dumnezeu Se mișcă cu lucrarea Lui în sfinți și sfinții se mișcă prin aceeași lucrare, devenită lucrarea lor, în Dumnezeu"[17].

Însă nu doar sufletul și trupul trebuie să primească veșmântul sfințeniei, ci totul trebuie să fie sfințit, întreaga creație, întreaga activitate și timpul, care devine al veșniciei luminată de sfințenia lui Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu pătrunde și sfințește materia lumii prin sufletul omului care sfințește trupul, și prin viața omului în lume. Atât de strânsă este legătura dintre om și lume, atât de adânc pătrunde sfințenia lui în ea, încât până și adormirea sfinților întru Domnul, despărțirea sufletelor lor de trupurile lor, se dovedește a fi un proces de sfințire a lumii, în care trupurile lor înduhovnicite pătrund chimia lumii și o sfințesc pe ea[18].

---

13 *Tomul aghioritic*, în *Filocalia*, vol. VII, p. 380.

14 Pr. Dr. Doru Costache, „Experiența Duhului Sfânt în viziunea Sfinților Vasile cel Mare și Grigorie Palama", în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul"*, Editura Universității, București, 2002, p. 620.

15 *Ibidem*, 19, în FR, vol. VII, p. 363.

16 Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, vol. I, p. 293.

17 Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Nota 643, în *Filocalia*, vol. VII, p. 367.

18 Panayotis Nellas, *Omul – animal îndumnezeit*, Editura Deisis, Sibiu, 1999.

Sfinţenia este, aşadar, starea de desăvârşire prin care suntem chemaţi să ne asemănăm lui Dumnezeu, fapt pentru care Biserica îi arată pe sfinţi ca fiind mărturisitorii vii ai sfinţeniei lui Dumnezeu, care iradiază în lume şi se revelează în purtarea Lui de grijă pentru om.

Sfinţenia descoperă deopotrivă şi dimensiunea eshatologică şi caracterul profetic, prin faptul că sfinţii sunt cei care vor intra în Ierusalimul cel ceresc şi vor vedea pe Dumnezeu (*Evrei* XII, 14). În comuniune cu harul lui Dumnezeu şi devenind tot mai apţi prin această comuniune să primească măreţia divină, sfinţii vor primi fără încetare har peste har, Dătătorul fiind nesfârşit şi inepuizabil[19].

Această vedere a devenit posibilă, ca arvună a vieţii veşnice, multor sfinţi, ca deschidere sau pregustare anticipată a slavei Împărăţiei Preasfintei Treimi, încât sfântul „înaintând şi ajungând din ce în ce mai familiar lui Dumnezeu, din cele ce se fac de către Dumnezeu cu el, cunoaşte şi cele ce le-a făcut cu toţi sfinţii de mai înainte şi câte le va face cu cei ce vor urma. Iar despre cununile şi răsplătirile viitoare e învăţat, fiind călăuzit tainic de Dumnezeu Însuşi, cunoscând că acestea sunt mai presus de minte, de cuvânt şi de înţelegere. Mai mult decât aceasta, el îşi dă seama limpede cum va fi el şi împreună cu el toţi sfinţii după Înviere”[20].

În felul acesta, „se înveşniceşte cu sfinţii, slava firii dumnezeieşti, frumuseţea veacului viitor şi statornic, împărăţia fără de început şi fără de sfârşit a lui Dumnezeu”[21].

19 Sfântul Grigorie Palama, *Triade* III, 2, 25, traducere în J. Meyendorff, *Défense des saints hésychastes*, pp. 688-689.

20 Sfântul Simeon Noul Teolog, „A cincea cuvântare morală”, în *Filocalia*, vol. VI, trad., introd. şi note de pr. prof. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.O.R., Bucureşti, 1977, p. 195.

21 Sfântul Grigorie Palama, „Despre sfânta lumină”, 54, în *Filocalia*, vol. VII, p. 333.